

Svenska
Läkaresällskapet

2012-02-10

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss Överklagande av beslut om kritik från Socialstyrelsen, Ds 2011:36

Svenska Läkaresällskapet (SLS) är en politiskt och fackligt obunden organisation, som arbetar för förbättrad hälsa och sjukvård med patientens bästa för ögonen. Efter synpunkter från Svensk förening för Obstetrik och Gynekologi, Svensk Psykiatrisk Förening samt Svenska Läkaresällskapets delegation för medicinsk etik vill vi avge följande yttrande.

Svenska Läkaresällskapet är positivt till förslaget om att möjliggöra överklagande av kritikbeslut i det förvaltningsrättsliga systemet. Vi uppfattar att denna möjlighet förbättrar rättssäkerheten i nuvarande patientsäkerhetslagstiftning.

Vi instämmer dock inte i att denna ändring skulle medföra att man kan ta bort den del i granskningsprocessen, där anmälare/vårdpersonal/vårdgivare har en möjlighet att komma med förtydliganden och åberopa olika skäl för det inträffade, alternativt yttra sig över beslut. Vi menar att den delen av processen bör kunna medföra att ett beslut fattat i Socialstyrelsen oftare godtas av parterna och därmed minskar risken för överklagande. Ett överklagande är mer tidsödande och kostsamt än en omgång med yttranden av parterna inom ramen för den primära utredningen. Vi anser också att det är av vikt att Socialstyrelsens hantering av given kritik i arkiv- och rapporthänseende tydligt regleras.

Delegationen för medicinsk etik har fört en diskussion i frågan och allmänhetens representant Lars-Åke Johnsson med mångårig erfarenhet från HSN har skriftligen sammanfattat problematiken och inkommit med synpunkter på frågeställningen (bilaga).

För Svenska Läkaresällskapet

Stockholm den 10 februari 2012

Peter Friberg
Ordförande

Hans Rutberg
Ordförande i Kommittén för Säker vård

Överklagande av Socialstyrelsens beslut om kritik enligt patientsäkerhetslagen Promemoria från Socialdepartementet (Ds 2011:36)

Beslutsunderlag med belysning av vissa frågor från Delegationen för medicinsk etik 2012-01-20

Det offentlighetsrättsliga disciplinansvaret i hälso- och sjukvården har upphört

Patientsäkerhetslagen (2010:659) – PSL – trädde i kraft den januari 2011 och ersatte i många delar den samtidigt upphävda lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS). PSL riktar sig till såväl vårdgivare och hälso- och sjukvårdspersonal som myndigheterna Socialstyrelsen och Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN).

De tidigare offentlighetsrättsliga disciplinpåföljderna varning och erinran har i PSL ersatts av en utökad klagomålshantering hos Socialstyrelsen. Samtidigt som uppgiften att pröva klagomål från olika håll lades på Socialstyrelsen, upphörde möjligheten för patienten att göra anmälan till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN). Socialstyrelsen ska ta emot klagomål på vården och dess personal samt utreda klagomålen. Om det finns brister i vården, får Socialstyrelsen i beslut rikta kritik mot såväl vårdgivare som personal samt, om nödvändigt, vidta åtgärder för att skyldigheter ska fullgöras. I vissa fall ska Socialstyrelsen göra anmälan till HSAN eller till åtal.

Anmälan enligt PSL om klagomål till Socialstyrelsen

Det är inte bara patienter som kan göra anmälan, utan även bl.a. närstående till patienten, hälso- och sjukvårdspersonal, andra vårdgivare och företrädare för patientföreningar. Klagomålen behöver inte gälla vårdskador, utan kan handla om i stort sett vilka händelser eller förhållanden som helst i vården.

Klagomål bör anmälas skriftligen. Det är Socialstyrelsens uppgift att hjälpa den enskilde att precisera sina klagomål. I anmälan bör anges den vårdgivare eller hälso- och sjukvårdspersonal som klagomålet riktas mot. Där bör också anges den händelse som klagomålet avser, tidpunkten för händelsen samt anmälarens namn och adress.

I vissa fall får Socialstyrelsen avstå från att utreda ett klagomål. Detta har motiverats av effektivitetsskäl och gäller om det är uppenbart att klagomålet är obefogat eller om klagomålet saknar direkt betydelse för patientsäkerheten och det saknas skäl att överväga åtalsanmälan. Socialstyrelsen ska inte utreda händelser som ligger mer än två år tillbaka i tiden, om det inte finns särskilda skäl.

Socialstyrelsen ska göra den utredning som behövs för att kunna pröva klagomålet. Till skillnad från vad som gällde vid anmälan till HSAN, får Socialstyrelsen utreda och pröva även omständigheter som inte har åberopats i anmälan. Det betyder att även om t.ex. en patient klagat enbart på hälso- och sjukvårdspersonalen, kan Socialstyrelsen pröva även vårdgivarens insatser. Socialstyrelsen ska snarast överlämna anmälan och de handlingar som kan ha bifogats anmälan till den vårdgivare eller hälso- och sjukvårdspersonal som klagomålet riktats mot eller kan anses vara riktat mot. Detta gäller naturligtvis inte i sådana fall när myndigheten avser att avstå från att utreda klagomålet.

Den som klagomålet avser, dvs. vårdgivaren eller hälso- och sjukvårdspersonalen, samt patienten har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet. Samma rätt har en närstående till patienten, om patienten inte själv har kunnat anmäla saken. Om klagomålet avser hälso- och sjukvårdspersonal, ska berörd vårdgivare höras i ärendet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Beslut i klagomålsärenden

Socialstyrelsen ska avgöra klagomål genom beslut. I besluten får Socialstyrelsen uttala sig i frågan om en åtgärd eller underlåtenhet av vårdgivare eller hälso- och sjukvårdspersonal strider mot lag eller annan föreskrift eller är olämplig med hänsyn till patientsäkerheten. Det kan t.ex. vara fråga om att en

vidtagen åtgärd inte har utförts i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Flertalet beslut kommer sannolikt att utmynna i att Socialstyrelsen inte finner något som ger anledning till kritik.

Socialstyrelsens beslut ska vara skriftligt samt innehålla de skäl som ligger till grund för beslutet. Beslutet ska sändas till anmälaren, den som klagomålet avser och berörd vårdgivare.

Överklagande av Socialstyrelsens beslut

Socialstyrelsens beslut får enligt bestämmelserna i den nu gällande PSL inte överklagas, men frågan om möjlighet till överklagande har utretts, sedan flera remissinstanser tagit upp frågan i sina yttranden över förslag till den nya lagen. Nu föreligger i Ds 2011:36 ett förslag till ändring av lagen, som innebär att viss möjlighet till överklagande införs. Förslaget har sänts på remiss och den föreslagna lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2013.

Förslaget i korthet med synpunkter

Syftet med förslaget anges vara att öka tilltron till patientsäkerhetsarbetet. Enligt förslaget till ny lagtext ska Socialstyrelsens beslut i klagomåls- och initiativärenden, att ge kritik om en åtgärd eller underlåtenhet av en vårdgivare eller hälso- och sjukvårdspersonal, få överklagas till allmän förvaltningsdomstol (förvaltningsrätten m.fl.) av den kritiserade. Om ett beslut i ett klagomålsärende innebär att någon kritik inte ges, ska beslutet få överklagas av den patient eller patientens närstående som anmält händelsen.

Förslaget innebär en ökad rättssäkerhet för dem som blir kritiserade och i det avseendet en förbättring i förhållande till vad som nu gäller. Samtidigt innebär förslaget i någon mån en återgång till vad som för hälso- och sjukvårdspersonalen gällde i LYHS, där en ålagd disciplinpåföljd kunde överklagas. Syftet med att avskaffa detta disciplinansvar var att komma bort från ”syndabockstänkandet” och att händelser i vården skulle tas fram i ljuset och bidra till att öka kunskaperna om risker i vården m.m. Utredning av händelser skulle i stället för att inriktas på fel och straff bli ett led i patientsäkerhetsarbetet. Socialstyrelsens nya roll med att pröva anmälningar om händelser skulle också ge stöd för detta arbete. Med det förslag som nu läggs fram, med möjlighet till process i domstol, fokuserar man mer på vårdgivarens eller personalens brister. Detta kan av allmänheten komma att uppfattas som att disciplinansvar återuppstår i ny form.

En allvarlig brist i förslaget är att begränsningarna i överklagandemöjligheten inte framgår av lagtexten. Dessa begränsningar redovisas på s. 32 i promemorian: En begäran om skarpare kritik är inte möjlig. Inte heller om anmälaren anser att kritiken har riktats mot fel eller för få vårdgivare eller hälso- och sjukvårdspersonal får anmälaren överklaga beslutet.

Begränsningen i förslaget till överklaganderätt skulle kunna medföra att anmälaren delar upp sin anmälan på flera anmälningar för att på så sätt få en utökad rätt att överklaga.

Det är en generell princip i svensk rätt att skälen till ett myndighetsbeslut inte får överklagas. Därför är det viktigt att den beslutande myndigheten klart skiljer på vad som är skälen till beslutet och vad som kritiserar. Det får enligt förslaget bli en uppgift för Socialstyrelsen att bedöma hur beslut om kritik och skälen för kritiken närmare bör utformas. Det är emellertid en viktig rättssäkerhetsfråga att den enskilde av ett myndighetsbeslut entydigt ska kunna utläsa vilka fel eller brister som myndigheten påstår föreligger. Det är därför önskvärt att man i lagtexten eller i vart fall i propositionen tydligare preciserar hur beslut i dessa ärenden ska utformas.